

Elke rundveehouder kan ermee te maken krijgen: ziekten in de veestapel. Maar hoe herken je ze op tijd? Hoe behandel en voorkom je ze? In deze serie duiken we in veelvoorkomende ziekten bij runderen. Praktische inzichten voor een gezonde kudde.

onderwerp

1. salmonella	4. mycoplasma	7. para-tbc
2. bvd	5. leptospirose	8. neospora
3. ibr	6. mannheimia	

Gevraagd: alertheid op salmonellabacterie

Salmonella is verraderlijk, verspreidt zich snel en laat niet altijd ziekteverschijnselen zien. Eind 2024 steeg het aantal besmette melkveebedrijven. 'Wees alert en onderschat salmonella niet', waarschuwt dierenarts Maarten Weber.

TEKST QUINTEN DEN HERTOEG

Een koe met diarree, een kalf dat is verzwakt; zou het salmonellose zijn? Salmonellose is een infectieziekte veroorzaakt door salmonellabacteriën. De bacterie kan grote schade aanrichten binnen de veestapel en vormt een risico voor mensen. 'Op zo'n 80 procent van de geïnfecteerde rundveebedrijven worden geen ziekteverschijnselen gezien. Maar ook al valt er nu niets op, dat kan zomaar veranderen', waarschuwt rundveedierenarts bij Royal GD Maarten Weber.

Plots de kop opsteken

Wanneer runderen een verminderde weerstand hebben, bijvoorbeeld door andere infecties of een transitiefase, kunnen ziekteverschijnselen door een salmonellabesmetting plots de kop opsteken. Hoge koorts, diarree of abortus bij volwassen runderen en koorts, diarree of een longontsteking bij kalveren kunnen grote gevolgen hebben. Sterfte als gevolg van salmonellose is volgens Weber – zeker bij kalveren – geen uitzondering. Ook gewrichtsontstekingen kunnen bij kalveren optreden en in uitzonderlijke gevallen kunnen staartpunten, oorpunten of klauwtjes van kalveren afsterven.

Als er ziekteverschijnselen zijn, dan zijn die in de eerste drie maanden vaak het hevigst. Daarna kunnen de verschijnselen afnemen, maar vaak volgt een jaar na de eerste uitbraak een nieuwe opleving, merkt Weber. Dit maakt dat blijvende waakzaamheid en maatregelen nemen essentieel is.

Daarbij komt dat salmonella besmettelijk is voor de mens. Dit kan zich uiten in diarree en koorts. 'Consumeer geen rauwe melk, eet en drink niet in de stal, gebruik bedrijfskleding bij

contact met mest en dieren en neem deze bedrijfskleding niet mee het woonhuis in', adviseert de dierenarts. Bij een verlossing kan een veehouder via de huid besmet raken met de salmonellabacterie, zeker bij een doodgeboorte van een kalf. Het gevolg is een huidontsteking met puskopjes op de armen, soms gevolgd door algemeen ziek zijn.

Kwetsbare groepen, zoals kleine kinderen, ouderen, zwangeren en mensen met een verminderde weerstand, lopen extra risico. 'Veehouders moeten salmonella niet onderschatten. De kiem Salmonella dublin, die veel bij rundvee voorkomt, geeft veel complicaties bij de mens. We horen regelmatig van veehouders dat ze ernstige ziekteverschijnselen hebben, tot ziekenhuisopnames aan toe', benadrukt de dierenarts.

Zuivelondernemingen stimuleren de aanpak van salmonella op melkveebedrijven. Daardoor daalde in de afgelopen vijftien jaar de besmettingsgraad met de salmonellabacterie sterk. 'We begonnen met ongeveer 12 procent bedrijven waarbij antistoffen tegen salmonella in de tankmelk werden aangetoond. Dit is gedaald naar een jaarrond gemiddelde van zo'n 3 procent', vertelt Weber. Maar in de laatste tankmelkronde werd een toename van de besmettingsgraad gezien. De oorzaak is niet helemaal duidelijk. Het natte jaar of een verminderde weerstand door blauwtong kunnen oorzaken zijn. 'We moeten de komende periode heel alert zijn om geen salmonella-infectie binnen te halen op rundveebedrijven', stelt Weber.

Verspreiding via mest

De salmonellabacterie verspreidt zich via mest. Ook dieren zonder symptomen kunnen besmettelijk zijn. Volwassen runderen scheiden de bacterie na infectie gemiddeld twee weken uit, kalveren zo'n drie weken. Vijf tot tien procent van de runderen blijft drager, waarvan sommige continu grote hoeveelheden salmonellabacteriën uitscheiden en andere bij een periode van weerstandsdaling. Een rund met een lagere weerstand is gevoeliger voor een besmetting en zorgt zo ook voor een snellere verspreiding. Jongvee dat in het tweede levensjaar wordt besmet, volwassen runderen die in de transitieperiode besmet raken en runderen met ziekteverschijnselen, blijven vaker drager. Ook runderen met chronische leverbotinfecties zijn gevoeliger voor salmonella en blijven langer besmettelijk.

De bacterie overleeft lang, vooral op natte plekken zoals slootkanten en drassige weilanden. Een natte omgeving is echter niet essentieel. Uit onderzoek blijkt dat de salmonellabacterie

na een jaar nog in droge mest in stallen wordt aangetroffen. De mestsilo is voor de bacterie minder gunstig. Daarin neemt de concentratie salmonellabacteriën na drie tot vier maanden sterk af, mits er geen nieuwe mest wordt toegevoegd.

Royal GD analyseerde vorig jaar opnieuw de belangrijkste risicofactoren voor insleep van salmonella. Weber: 'Een aantal factoren kan een veehouder niet zelf beïnvloeden, zoals regio, grondsoort en besmette buurbedrijven. Maar we zagen dat de aanvoer van runderen met stip op nummer één staat. We zien dat er in het veld weinig wordt gedaan om dit risico te minimaliseren, terwijl het uitsluitend aanvoeren van dieren van herkomstbedrijven met de status "onverdacht voor salmonella" een praktische en effectieve maatregel is.' Ook mestaanvoer is een groot risico, zoals de aanvoer van varkensmest.

Binnen het bedrijf verspreidt de bacterie zich niet alleen van rund tot rund, maar ook via de omgeving, zoals waterbakken, het land of de afkalfstal. Ook het voeren van volle melk aan kalveren kan een besmettingsbron zijn.

Om verspreiding te voorkomen, is het belangrijk geen oppervlaktewater te gebruiken als drinkwater als er alternatieven zijn. Zieke runderen moeten, indien mogelijk, geïsoleerd worden. 'Richt je verder op het verhogen van de weerstand tegen salmonella, scheiding van verschillende leeftijdsgroepen op het bedrijf en op hygiënemaatregelen', geeft de dierenarts mee. Volgens hem is het handig om tijdens een rondgang over het bedrijf met de dierenarts in kaart te brengen welke aanvullende maatregelen wenselijk en praktisch uitvoerbaar zijn. Hiervoor is een checklist beschikbaar op de website van Royal GD.

Scherp blijven op verschijnselen

Monitoring via tankmelk is een belangrijk middel om salmonella op te sporen, maar scherp blijven op verschijnselen van salmonella is volgens Weber net zo essentieel. Niet alle salmonella-infecties komen via tankmelkonderzoek aan het licht. Er zijn meer dan 2500 serotypes van de salmonellabacterie en die kunnen niet allemaal worden meegenomen in het tankmelkonderzoek. 'De laatste vijftien jaar zagen we op ruim 160 melkveebedrijven salmonella serogroep C optreden, die geen reactie

Dierenarts Maarten Weber: 'Veehouders kunnen ziek worden door salmonella'

geeft in de tankmelktest.' Daarnaast is een infectie bij het jongvee niet via de tankmelk zichtbaar, pas als de infectie ook is overgegaan op de koeien. Weber raadt dan ook aan om bij een salmonellaverdenking ook een bloed- of mestmonster te nemen en om bij een verwerper naast het verplichte bloedonderzoek op brucellose ook onderzoek op salmonellose aan te vragen. Bij dode en verworpen vruchten kan sectie uitkomst geven. Soms gaat een salmonella-infectie samen met andere infecties. Het aantonen van andere infecties sluit salmonella als oorzaak niet uit. 'Beschouw verschijnselen zoals diarree, longontstekingen en uitval niet als normaal', benadrukt Weber.

Afvoeren van dragerdieren

Besmette dieren kunnen behandeld worden met antibiotica of een andere ondersteunende behandeling na afstemming met de dierenarts. Lukt het niet om de infectie te beheersen met preventieve maatregelen in de bedrijfsvoering? Dan is opsporen en afvoeren van salmonelladragers een goede aanvulling. Royal GD heeft hier specifieke testschema's voor.

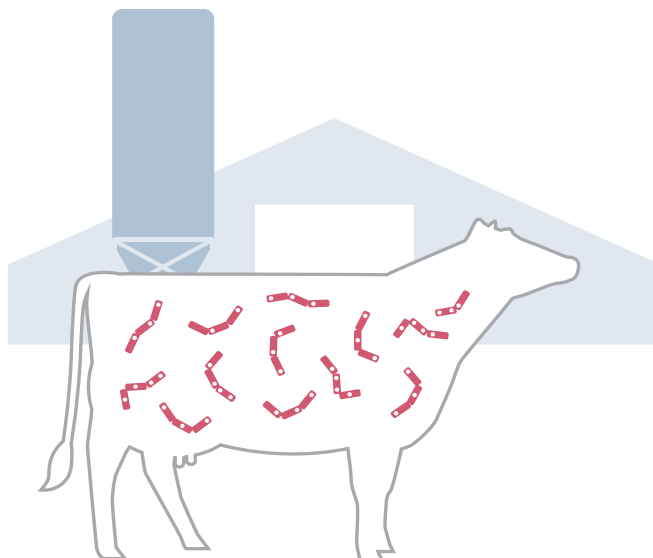
'Soms hebben veehouders het idee dat het onmogelijk is om een salmonellabesmetting te beheersen, zeker op bedrijven die al langer met een salmonellabesmetting kampen. Maar wij zien dat 97 procent van de langdurig besmette melkveebedrijven die worden bezocht door een dierenarts uit het salmonella-expertpanel van de Nederlandse Zuivel Organisatie (NZO), erin slaagt om de infectie binnen acht tankmelkrondes te beheersen en het gewenste niveau 1 te behalen en te behouden.' Een bedrijfs-specifiek advies heeft een belangrijke rol in het slagingspercentage, zo besluit Weber. 'De aanpak is niet eenvoudig en vraagt veel inspanningen van de veehouder, maar beheersing van salmonella is daarmee wel goed haalbaar.' |

Via welke weg krijgt een rund salmonella?

INSLEEP

GEBEURT VIA

- **aanvoer van runderen**
- **mestaanvoer**
zoals de aanvoer van varkensmest
- **besmette buurbedrijven**
- **het weiland**
vooral op natte plekken en in slootkanten overleeft de bacterie lang

VERSPREIDING OP HET BEDRIJF

GEBEURT VIA

- **mest**
- **waterbakken**
- **afkalfstal**
- **het weiland**
vooral op natte plekken en in slootkanten overleeft de bacterie lang
- **melk**
bij het voeren van volle melk aan kalveren